

Izbrani ukrepi preprečevanja spolnih zlorab otrok: algoritemski izračuni, spletna orodja in javni register prestopnikov

Sabina Brodar Kaplja¹

Spolni delikti zoper otroke imajo visoko stopnjo incidence in potrebni so učinkoviti ukrepi preprečevanja teh kaznivih dejanj. V prispevku so predstavljeni algoritemski izračuni pri napovedovanju recidivizma, orodja za odkrivanje oziroma detekcijo spletnega spolnega napeljevanja in javni register spolnih prestopnikov. Algoritemske ocene tveganja so učinkovit pripomoček v kazenskopravosodnem sistemu, saj so bolj natančne in objektivne kot sodniki. Pri tem je pomembna celostna obravnava obtoženca, saj algoritmi lahko nehote homogenizirajo spolne prestopnike zoper otroke ali vsebujejo pristranske podatke, ki vodijo do lažnih pozitivnih zadetkov. Enako velja za orodja detekcije spolnega napeljevanja otrok na spletu, ki z ustrezno zakonodajo in preostalimi smernicami lahko izboljšajo delovanje. V nasprotju s tem raziskave o javnih registrih kažejo na negativne posledice za posameznika po izpustu iz zapora, kot so brezdomstvo, vigilantizem in recidivizem. V prihodnje bi bilo potrebnih še več raziskav, saj je recidivizem zaradi prikritih narave spolnih deliktov težko izmeriti. Pri premislekih o učinkovitih ukrepih je treba posebej preučiti dobre prakse preventivne in postpenalne obravnave, ki v nekaterih državah kažejo obetavne rezultate glede rehabilitacije spolnih prestopnikov in njihove vnovične vključitve oziroma reintegracije v skupnost.

Ključne besede: spolni delikti zoper otroke, recidivizem, algoritemski izračuni, spolno napeljevanje, javni register spolnih prestopnikov

UDK: 343.9:364.633

1 Uvod

Spolni delikti proti otrokom, skupaj z visoko stopnjo incidence,² v javnosti izzovejo čustvene odzive, saj se spolni prestopniki po prestani zaporni kazni vrnejo v družbo (Wood, 2017). Pri tem jih večina ni vnovič aretiranih za spolno kaznivo dejanje (Hanson in Morton-Bourgon, 2005; Harris in Hanson, 2009). Na primer, v severnoameriški raziskavi so ugotovili, da 7,7 % spolnih prestopnikov devet let po izpustu iz zapora vnovič zagreši kaznivo dejanje posilstva ali drugega spolnega delikta (na primer neprimerne dotikanja) (Alper in Durose, 2019).

Pri premislekih o sprejemanju ukrepov preprečevanja

spolnih zlorab otrok moramo te ovrednotiti glede na prakse in študije (Cubellis idr., 2019; Hamilon in Ugwudike, 2023; Sunde in Sunde, 2021; Wolman, 2011). Pomemben dejavnik pri odločanju o učinkovitosti ukrepov je recidivizem, ki vsebuje vedenjsko (na primer ponovitev kaznivega dejanja) in časovno komponento (na primer ponavljajoče se vedenje skozi določeno časovno obdobje). Ocenjevanje tveganja za recidivizem v kazenskem pravosodju lahko razumemo z vidika dveh zgodovinskih trendov: porast masovnega zapiranja delinkventov v ZDA od zgodnjih 70. let (Travis idr., 2014) in nižanje stopnje kriminala od 90. let (na primer v mestu New York City je stopnja kaznivega dejanja umora 18 % tega, kar je bila leta 1990 (Zimring, 2012). Nekateri domnevajo, da sta trenda vzročno povezana, da je namreč porast masovnega zapiranja povzročil upad stopnje kriminala. Z vpeljavo ocenjevanja tveganja v kazensko pravosodje bi tako omejili masovno zapiranje, obenem pa bi stopnja kaznivih dejanj ostala nizka (Arnold in Arnold, 2015).

Recidivizem spolnih kaznivih dejanj, tj. ponovna aretacija ali obsodba za spolni delikt, se je kot ocena tveganja pojavil v 90. letih. Stopnja recidivizma je bila odvisna od vrste spolnega delikta (na primer pedofili in ekshibicionisti imajo različno stopnjo tveganja za recidivizem) ali značilnosti spolnega prestopnika, znanih kot prediktorji recidivizma. To je sčasoma

¹ Sabina Brodar Kaplja, mag., doktorska študentka, Pravna fakulteta, Univerza v Ljubljani, Slovenija. E-pošta: sb86035@student.uni-lj.si

² Svetovna zdravstvena organizacija (ang. *World Health Organization* – WHO) (2022) navaja, da je okoli 20 % žensk in 8 % moških vsaj enkrat spolno zlorabljenih do svojega sedemnajstega leta. V Sloveniji je delež nižji in dosega okoli 9,5 % žensk in 2,6 % moških, ki so do svojega osemnajstega leta najmanj enkrat doživeli vsaj eno vrsto spolne zlorabe od vsaj pet let starejše osebe. Pri tem spolna zloraba zajema neprimerno dotikanje, gledanje pornografskih slik ali filmov, spolni odnos in napeljevanje k spolnemu odnosu (Kuhar in Zaviršek, 2023).

vodilo do razvoja instrumentov aktuarskih ocen tveganja, ki temeljijo na statističnih in matematičnih modelih napovedovanja (Proulx idr., 2000).

Mednje spadajo algoritemski izračuni, ki v kazenskem pravosodju omogočajo analizo masovnih podatkov zelo hitro in z zelo malo človeškega nadzora. Veliko težav bi lahko rešili, če bi natančno določili, kateri prestopniki bodo v prihodnje spet zagrešili kazniva dejanja. Kljub prednostim in večji natančnosti ocene recidivizma (Hanson in Morton-Bourgon, 2009; Hertz idr., 2021) se z njimi spreminja pomen telesa v pravu. Sodelovanje obsojenca je zmanjšano na minimum, moralna razsežnost subjekta pa je v algoritmičnih zanemarjena. V ospredje se postavljata objektivnost in zmožnost obvladljivosti obsojenih posameznikov določenega kaznivega dejanja za ceno njihove desubjektivizacije. Subjekt je namreč predstavljen na način, ki omogoča informacijsko tehnološko obdelavo (Završnik, 2019a).

Poleg uporabe algoritmov v kazenskem pravosodju se v zadnjih dveh desetletjih vse bolj ozavešča o spletnem napeljevanju otrok za spolne namene. Izraz spletnega spolnega napeljevanja (ang. *online grooming*) je prvič uporabila avtorica Salter (1995), ki je posebej navedla spletne strani za iskanje potencialnih žrtev s strani spolnih prestopnikov. Spletno spolno napeljevanje se je pojavilo s širjenjem uporabe spleta, še posebej družabnih omrežij in spletnih klepetalnic (Craven idr., 2006). Policija pri odkrivanju teh kaznivih dejanj uporablja različne metode. Prepoznavna določenih lingvističnih vzorcev z novo tehnologijo jim na primer omogoča lažje odkrivanje pogovorov, v katere so spolni prestopniki vključeni v družabnih omrežjih (Ngejane idr., 2021). Tudi pri takšni tehnologiji raziskave opozarjajo na določene omejitve, kot so na primer neustrezna zakonodaja, zamegljevanje meje med začetkom in koncem kazenskega postopka ter možnost lažnih pozitivnih zadetkov (Sunde in Sunde, 2022; Završnik, 2021).

V dobi vse večje digitalizacije je pomemben ukrep tudi javni register, nacionalna podatkovna zbirka vseh obsojenih spolnih prestopnikov, saj lahko do njega dostopa vsakdo s pametnim telefonom in spletom (SMART, n. d.). Javni registri so se razširili v Združenih državah Amerike (ZDA) v 90. letih prejšnjega stoletja, k njihovi uporabi pa so pripomogli miti o spolnih prestopnikih kot nevarnih tujcih, predatorjih in hudičih (McAlinden, 2022). Takšne podobe so, skupaj z nekaterimi odmevnimi primeri spolnih zlorab otrok, dodatno krepili mediji (Fox, 2012; Wolman, 2011). Posilstvo na zmenku ali v zakonski zvezi redko pride na naslovnice,³ čeprav je bolj po-

gosto od posilstva, ki ga povzroči neznanec (Martin idr., 2007; Sumalla idr., 2023). Peterson idr. (2021) so ugotovili, da je v ZDA okoli 85 % žrtev spolnega nasilja intimnega partnerja in 21 % žrtev spolnega nasilja neznanca. Kljub začetnemu cilju, tj. preprečevanju recidivizma spolnih prestopnikov po prestani zaporni kazni, so javni registri neučinkoviti in dodatno kaznujejo prestopnike (Wolman, 2011). Spolni prestopniki se soočajo s posledicami registra na različnih področjih življenja, kot so iskanje stalnega bivališča, zaposlitve ter odnosov z bližnjimi in prijatelji (Evans in Porter, 2015; Petersilia, 2009; Visser idr., 2005; Wolman, 2011). Težava je tudi v neustreznosti postopenalnih obravnavi v večini držav, ki bi učinkovito pripomogla k preprečevanju recidivizma in izboljšanju kakovosti življenja spolnih prestopnikov. V Angliji imajo na primer program Krog podpore in odgovornosti (ang. *Circles of support and accountability*), ki nekdanjim zapornikom pomaga pri iskanju stanovanja in službe. V ta program so vključeni prostovoljci, delovanje pa financira ministrstvo za pravosodje. Rezultati so obetavni s 70-% zmanjšanjem recidivizma prestopnikov ne glede na vrsto kaznivega dejanja (Clarke idr., 2017).

Razumevanje zdajšnjih trendov izvajanja ukrepov pri zmanjševanju spolne zlorabe otrok lahko pomaga pri nadaljnjem raziskovanju in izboljšanju njihovega delovanja. V članku so obravnavani trije ukrepi preprečevanja spolnih zlorab otrok: 1) uporaba algoritmov kot pripomočka pri napovedovanju recidivizma, 2) orodja za detekcijo spletnega spolnega napeljevanja otrok in 3) javni register spolnih prestopnikov. Na podlagi pregleda raziskav v tujini nas zanima, ali so učinkoviti pri preprečevanju spolnih zlorab otrok. Pri tem se učinkovitost pri algoritemskih izračunih nanaša na stopnjo natančnosti ocene recidivizma; pri uporabi orodij za detekcijo spletnega spolnega napeljevanja na veljavnost in zanesljivost; in pri javnih registrih na stopnjo recidivizma pri registriranih spolnih prestopnikih po prestani zaporni kazni.

V nadaljevanju je najprej opredeljeno napovedovanje recidivizma prek algoritemskega odločanja. Nato je prikazana uporaba orodij pri detekciji spletnega spolnega napeljevanja in gradiv spolnih zlorab otrok, na koncu pa javni register spolnih prestopnikov in njegove posledice za življenje po izpustu iz zapora, nadaljnjo rehabilitacijo in recidivizem. V razpravi so ponujene glavne ugotovitve, pomanjkljivosti obravnavanih ukrepov in rešitve, ki bi lahko omilile negativne učinke omenjenih ukrepov ter bolj verjetno dosegale zastavljeni cilj,

kot prototip ranljive bele ženske zgornjega družbenega razreda. Dejstvo, da je bil njej bivši mož, O. J. Simpson, Afroameričan, pa je dodatno ojačalo prevladujoče stereotipe o jeznem temnopoltim moškem (Bailey, 2010). Mediji s poročanjem o spolnih deliktih ne pripomorejo k boljšemu razumevanju njihove narave. Mnogi članki odražajo stališča avtorja ali uredniške politike, ki dopuščajo pisanje na določen način (Petrovec, 2001).

³ Nasilje v zakonski zvezi je postalo stvar javnosti po visoko publicističnem primeru umora Nicole Brown Simpson. Predlagateljci vojne proti kaznivim dejanjem v ZDA so izkoristili njeno podobo

tj. varovanje najbolj ranljivih v populaciji pred spolnimi zlorabami.

2 Napovedovanje recidivizma z uporabo algoritemskih izračunov

V kazenskem pravosodju je ocena tveganja pomemben dejavnik, ki lahko vpliva na podano kazensko sankcijo (na primer zaporno kazen), odredbo o priporu obdolženca in pogojni odpust obsojenca. Kadar je obdolženec ocenjen kot visoko tvegan, je na podlagi tega lahko priprt do začetka obravnave (James, 2015). Ocenjevanje tveganja za recidivizem je osnovano na modelu tveganje-potrebe-odzivnost (angl. *Risk-Needs-Responsivity model* – RNR). Model poudarja, da je tveganje za recidivizem mogoče napovedati in da morajo visoko tvegani posamezniki prejeti drugačno in bolj intenzivno terapijo kot nižje tvegani posamezniki. Načelo potreb se nanaša na dinamične dejavnike tveganja za spolni delikt, ki so neposredno povezani s kriminalnim vedenjem in se lahko med intervencijo spremenijo (na primer zaposlitev ali odvisnost od drog). Načelo odzivnosti pa poudarja individualizirani način zdravljenja spolnih prestopnikov v skladu z njihovimi odzivi na terapijo (Andrews idr., 1990).

Na podlagi modela so se razvile različne metode, s katerimi se ocenjuje stopnja tveganja recidivizma za različna kazniva dejanja. V prvi polovici 20. stoletja je bila ocena tveganja bolj prepuščena kliničnim strokovnjakom (na primer psihologom ali svetovalnim delavcem). Odvisna je bila od subjektivne ocene in izkušenj strokovnjaka (Andrews idr., 2006). Quinsey in Ambtman (1979) sta ugotovila zelo nizko skladnost med ocenjevalci pri vseh ocenah ter odločitvah glede pogojnega odpusta. Zaradi tega so začeli uporabljati aktuarsko ocenjevanje tveganja oziroma statistično metodo. Ti instrumenti so vključevali dejavnike tveganja (na primer odvisnost od drog), ki naj bi vodili do večje možnosti za recidivizem. Dejavnike tveganja so oštevilčili (na primer prisotnost dejavnika tveganja pri nekem posamezniku je pomenila, da je prejel eno točko, v primeru odsotnosti tega dejavnika pa ni prejel točke). Točke so se nato seštele v skupno oceno, pri čemer je višji rezultat pomenil višje tveganje za recidivizem pri tem posamezniku. Raziskave (Grove idr., 2000; Hertz idr., 2021; Xu, 2021) so pokazale, da so ti instrumenti bolj natančni pri napovedovanju kriminalnega vedenja kot človeško odločanje. Njihova večja zmožnost napovedovanja je bila konsistentna ne glede na izkušnje sodnikov (Grove idr., 2000). Zaradi tega so začeli bolj pogosto uporabljati to vrsto ocenjevanja za klasifikacijo prestopnikov kot visoko ali nizko tveganih. Prva lestvica ocenjevanja za spolne prestopnike je bila Minnesotina presejalna lestvica za spolne prestopnike (angl. *Minnesota Sex Offender Screening Tool* – MnSOST; Epperson idr., 1995). Pozneje so

razvili Static-99 (Hanson in Thornton, 2000), najbolj pogosto uporabljen in veljaven instrument za obsojene spolne prestopnike (Hanson in Morton-Bourgon, 2009). Static-2002R (Helmus idr., 2012) pa je najnovejša različica Static-99, kjer je posameznik ocenjen kot nizko, nizko do zmerno, zmerno, zmerno do visoko ali visoko tvegan. Instrument ima visoko napovedno vrednost recidivizma za nasilna in raznolika kazniva dejanja (od 75–78 %), manjšo pa za recidivizem spolnih deliktov (okoli 62 %) (Hertz idr., 2021). Pomanjkljivost teh instrumentov so zajeti dejavniki tveganja, ki so obravnavani kot statični, tj. nespremenljivi skozi časovno obdobje. Mednje spadata na primer predhodna kaznovanost in zloraba drog. To pomeni, da instrumenti ne upoštevajo možnosti izboljšanja prestopnikov. Kljub učinkoviti napovedni zmožnosti podajo malo informacij o tem, kaj lahko storimo za zmanjšanje posameznega tveganja (Andrews idr., 2006). Poleg tega nekateri (na primer Static-99 in Static-2002R) niso uporabni za ocenjevanje tveganja pri spolnih prestopnicah (Lee idr., 2020b).

V poznih 70. letih so instrumenti za ocenjevanje recidivizma vključevali tudi dinamične dejavnike tveganja, ki so se nanašali na prestopnikovo trenutno situacijo (na primer za poslitev, odnosi s prijatelji in družino). Ti so bolj občutljivi na spremembe v okoliščinah posameznega prestopnika in osebju v zaporih pomagajo pri pridobivanju informacij glede tega, katere potrebe bi morale biti cilj intervencije. Ta je učinkovita v primeru, da je osnovana glede na stopnjo tveganja, vrsto dinamičnih dejavnikov tveganja, slog učenja in motivacijo obravnavanega prestopnika (Andrews idr., 2006).

Najnovejša generacija metod je izdelana glede na prejšnje z integracijo ocen tveganja in potreb v individualiziran načrt upravljanja (Andrews idr., 2006). Primer take metode je programska oprema COMPAS (angl. *Correctional Offender Management Profiling for Alternative Sanctions*) (Northpointe, 2015), ki sodnikom pomaga pri ocenjevanju verjetnosti recidivizma obsojenca. Ena od prednosti takšnih orodij je zmožnost obdelave zelo številnih podatkov na hiter in točen način, s čimer se prihrani časovna zamudnost pogosto dolgih procesov v kazenskopravnem sistemu. Poleg tega je metaanaliza pokazala, da so aktuarske ocene bolj natančne kot ocene strokovnjakov na podlagi nestrukturiranih intervjujev za recidivizem spolnih deliktov, nasilnih kaznivih dejanj in raznolikih kaznivih dejanj (Hanson in Morton-Bourgon, 2009). V nekaterih državah, kot so ZDA, je tako pogosta praksa uporabe algoritmov kot pripomočka pri ocenjevanju recidivizma (Baker idr., 2021; Fischman in Schanzenbach, 2012). Kljub visoki napovedni vrednosti in preostalim prednostim (Grove idr., 2000; Hanson in Morton-Bourgon, 2009; Hertz idr., 2021) velja opozoriti na pomanjkljivosti njihove uporabe.

2.1 Izzivi pri uporabi algoritmov

Algoritmi posredno in neposredno v izračunih vključujejo sociodemografske podatke in podatke o predkaznovanosti prestopnika, ki lahko vsebujejo predsodke ali nedovoljene parametre odločanja (na primer veroizpoved ali rasno pripadnost) (Završnik, 2017). Zaradi kulturnih razlik lahko vzniknejo nezavedne pristranskosti pri vnašanju podatkov v sistem. Na primer, ocenjevalec lahko zaznava pripadnike manjšin kot impulzivne pri določenih vprašanjih, ki se nanašajo na nadzor čustev in temperament (Hamilton in Ugwudike, 2023). Preiskava algoritma *Compas* v ZDA je pokazala, da je sistem ustvaril lažne pozitivne zadetke za temnopolte in lažne negativne zadetke za bele posameznike. To pomeni, da so bili izračuni glede stopnje tveganja za recidivizem pri temnopoltnih višji, kot so bili v resnici. Eden od primerov je Brisha Borden, temnopolta ženska, ki je bila na podlagi algoritma ocenjena kot visoko tvegana za povratništvo, potem ko je s prijateljico ukradla otrokovo kolo in skuter. Predhodno je bila že štirikrat kaznovana za prestopke v času mladostništva. Na drugi strani je bil Vernon Prater, belopoltni moški, ocenjen kot nizko tvegan posameznik, ki je predhodno zagrešil dva oborožena ropa in en poskus oboroženega ropa. Brisha v prihodnje ni naredila nobenega kaznivnega dejanja več, Vernon pa kaznivo dejanje velike tatvine (Angwin idr., 2016). Poleg predkaznovanosti so lahko težavni tudi socioekonomski podatki. Na primer, nekdo je ocenjen kot visoko tvegan v primeru, da nima stalnega bivališča ali zaposlitve. V primeru, da je iz revnejšega sloja prebivalstva, je sistem uperjen proti temu posamezniku.

Omejitev algoritmov je tudi v njihovi prednosti, tj. zmožnosti prepoznavanja nepredvidenih vzorcev in korelacij med dejavniki, ki niso nujno pomembne.⁴ Človeški socialni in psihološki procesi se običajno spreminjajo, variirajo glede na posameznika in čas, zato težje posplošujemo in prenašamo ugotovitve skupin na posameznika. Medsebojne soodvisnosti, korelacije med spremenljivkami znotraj posameznika vsaj dvakrat toliko variirajo kot korelacije znotraj skupin. Slednje so lahko pomembne in velike, ko pa prek njih skušamo napovedati vedenje posameznika, ta pade in izgubi napovedno vrednost (Fisher idr., 2018). Poleg tega lahko prvotne statistične korelacije postanejo samoizpolnjujoče se prerokbe, ki ne le ojačujejo predsodke, temveč povečujejo stopnjo krimi-

nala (Wolman, 2011). Razlikujejoče oblikovanje, profiliranje geografskih območij in skupnosti pomeni nevarnost njihove stigmatizacije. Spolni prestopniki po izpustu iz zapora se zaradi javnih registrov večinoma naselijo v skupnostih z nižjimi dohodki, na drugem dohodkovnem spektru pa so skupnosti izolirane od storilcev, kar dodatno prispeva k strukturnim nenakostim (Drake idr., 2021; Hipp idr., 2010).

Ocenjevanje tveganja pri spolnih prestopnikih je bolj usmerjeno k nadzoru in ne rehabilitaciji, rezultat pa je potrjevanje identitete posameznika kot spolnega prestopnika. Že sam proces poskusa napovedovanja tveganja vodi do ocene nevarnosti subjekta – ta nevarnost pa je lastnost, ki obstaja tukaj in zdaj. Prejšnja kriminalna dejanja in dejavniki tveganja so pretvorjeni v verjetnost za prihodnji recidivizem. Povezovanje posameznikov s kriminalnim vedenjem na ta način jih poenoti, homogenizira, saj jih vse opredeljuje kot tvegane do neke stopnje (Werth, 2019). Znotraj javnih razprav so se spolna kazniva dejanja oblikovala homogeno ob terminih »pedofil« in »spolni predator v temi«. Mediji so še dodatno prispevali k neresničnemu prikazovanju populacije spolnih prestopnikov. Ta je spolno pristranska in odraža maskulinitet, zloraba s strani naključnega odraslega moškega pa je problematizirana pred zlorabo znotraj družine (Fox, 2012; Malinen idr., 2014). Ne gre zanikati, da so spolni prestopniki zoper otroke kategorija, ki ji je treba nameniti veliko pozornosti. Obenem pa ima ozko kulturno uokvirjanje tveganja za recidivizem posledice v odzivanju kazenskega pravosodja na spolne prestopke, še posebej v ZDA, kjer so tehnologije za obvladovanje tveganja reaktivne in usmerjene naproti manjšemu številu znanih visoko tveganih spolnih prestopnikov. Pri uporabi algoritmov za določanje kazenskih sankcij bi morale biti te specifične in narejene po meri glede na značilnosti posameznega spolnega prestopnika (Silver in Miller, 2002).

Uporaba algoritmov na sodiščih lahko vodi do sprememb pri odločanju sodnikov in njihovega zaznavanja lastnih sposobnosti presojanja. Nekateri poudarjajo, da bi bilo algoritemsko odločanje v Sloveniji uporabljeno le kot pripomoček, ki naj bi miselno razbremenil sodnike in ponudil bolj objektivno rešitev (Križnar, 2019). Res je, da sodnikom ni odvzeta diskrecija oziroma presoja, vendar bi lahko prišlo do tako imenovane avtomatizirane pristranskosti (Dzindolet idr., 2003). Posameznik lahko v odločitve avtomatiziranih pripomočkov s »superiornimi zmožnostmi napovedovanja« verjame kljub morda nasprotujočim dokazom iz bolj zanesljivih virov. Na primer, leta 2013 je bil Paul Zilly obsojen za kaznivo dejanje tatvine kosilnice trave in nekaterih orodij. Tožilec je priporočil enoletno zaporno kazen in nadaljnji nadzor, ki bi Zillyju pomagal ostati na pravi poti. Njegov odvetnik se je s tem strinjal. Nato pa je sodnik pogledal rezultate programske opreme Northpointe. Zilly je bil ocenjen kot visoko tvegan po-

⁴ Korelacije mora pregledati raziskovalec, ki jim doda pomen glede na obstoječe teorije in študije. Pri interpretaciji korelacij se lahko pojavijo pristranskosti, saj ima raziskovalec določene politične usmeritve in vrednote. Lahko so odvisne od socialnih, kulturnih in ekonomskih pogojev določene države. Na primer, pri preverjanju stopnje recidivizma in možnosti pogodnega izpusta je lahko prag 40 %. V državah s prenatrpanimi zapori bodo sprejeli višjo stopnjo recidivizma za izpust, pri drugih s strožjo politiko pa nižji prag (Završnik, 2021).

sameznik za nadaljnja nasilna kazniva dejanja in srednje tvegan za splošni recidivizem. Po pregledu rezultatov si je sodnik premislil in podal dveletno zaporno kazen ter tri leta nadzora (Angwin idr., 2016). Psihološki dejavniki pomembno vplivajo na odločanje sodnikov, ko je njihovo prepričanje v nasprotju z algoritemskim priporočilom. Sodnik v primeru sprejemanja odločitve, ki je nasprotna algoritemski, bolj tvega in sprejme večjo odgovornost. Ne zdi se tako neverjetno, da neradi sprejemajo dodaten pritisk, še posebej v sistemih, kjer so njihovi mandati odvisni od mnenja javnosti oziroma volilnih glasov. Prav tako so določene oblike subjektivnosti na sodiščih zaželenne (na primer empatija v primeru določanja varščine ženski, ki je edina skrbnica za svoje otroke) (Šugman Stubbs in Plesničar, 2020). Algoritmi ne morejo popolnoma nadomestiti sodnikov (Završnik, 2017), lahko pa delujejo kot učinkovit pripomoček za zmanjševanje razlik med sodišči in boljše obrazložitve za izbiro določene sankcije (Xu, 2021). Pomembno je tudi, da je njihova uporaba pregledna, saj pri večini programskih oprem končni uporabnik (na primer sodnik) ne ve ničesar o kodiranju ali razvijanju končnega produkta (Gabel Cino, 2018).

3 Spletno spolno napeljevanje in s tem povezana orodja

S porastom digitalizacije v 21. stoletju je uporaba spletnih platform skokovito narasla. Leta 2017 je na svetovni ravni družabna omrežja uporabljalo okoli 2,7 milijarde posameznikov, leta 2024 pa več kot pet milijard (Dixon, 2024). Uporabnikom je omogočeno izmenjavanje informacij in prosto izražanje misli. Spletna omrežja se tudi zlorabljajo, na primer za spolno napeljevanje (ang. *grooming*),⁵ nespodobno kazanje in trgovino z ljudmi (Lee idr., 2020a). Tudi v Sloveniji policija opaža nove načine, ki jih storilci uporabljajo za izvrševanje spolnih zlorab otrok: tako imenovano transakcijsko sekstanje (služenje s prodajo intimnih fotografij mladoletnih oseb); uporabo umetne inteligence (izdelovanje gradiva spolnih zlorab otrok); spolno zlorabo na daljavo (opazovanje spolne zlorabe ponudnika na drugi strani sveta); spolno zlorabo v virtualnem okolju (spolna zloraba izvršena s pomočjo avatarjev); uporabo kriptovalut za plačevanje spolnih zlorab otroka; in uporabo temnega spleta (angl. *darknet*) (Ministrstvo za notranje zadeve, 2023).

Odkrivanje spolnega napeljevanja otrok na spletu je bistveno ne le za zaščito otroških žrtev pred zlorabo, temveč tudi preventivo pred nadaljnjo viktimizacijo z deljenjem posnetkov spolnih zlorab otrok (Ngo idr., 2024). V letu 2017 je v

Evropski uniji boj proti spletnemu spolnemu izkoriščanju in zlorabi otrok postal ena od prednostnih vsebin pri preprečevanju organiziranega kriminala (Evropski parlament, 2017). Z uporabo avtomatizacije in zdajšnje tehnologije, ki je zmožna prepoznati vedenjske in lingvistične vzorce prestopnikov spolnih zlorab otrok, policija lahko bolj učinkovito prepozna spletne prostore, kjer so otroci ogroženi.

3.1 Primeri uporabe orodij pri odkrivanju spletnega spolnega napeljevanja

Na tehnologiji zasnovano preprečevanje kaznivih dejanj je predmet mnogih raziskav (Li idr., 2019; Lin idr., 2017). V nadaljevanju so opisani trije primeri uporabe umetne inteligence pri preventivi/zaznavanju spolnih deliktov zoper otroke na spletu: Sweetie, klepetalni robot (ang. *chatbot*) (Terre des Hommes, 2013); AiBA (ang. *Author input Behavioural Analysis*) (Borj in Bours, 2019); in PrevBOT, robot za preprečevanje kaznivih dejanj (ang. *crime preventive robot*), raziskovalni projekt sodelovanja norveške policijske akademije in univerze v Adgerju (Sunde in Sunde, 2021).

V svoji prvi različici, Sweetie 1.0, se je klepetalni robot pojavil kot virtualna desetletna deklica s Filipinov. Pogovore je izvajal agent, Sweetie pa je delovala kot avatar. Kljub začetnemu uspehu je bila uporaba programa omejena, saj je agent zmožel le določeno število pogovorov ob istem času. Sweetie 2.0 (Terre des Hommes, 2015), bolj napredna različica, pa je bila razvita z avtomatizirano funkcijo pogovora. Glavna prednost je, da lahko preiskovalci neposredno komunicirajo s spolnimi prestopniki, ne da bi koga spravili v nevarnost, saj ni potencialnih žrtev, ampak samo potencialni osumljenci. Ravno to pa je težava, saj ni kaznivih dejanj zoper žrtve. Da bi lahko kaznovali »spolne prestopnike« zaradi komunikacije z avatarjem, bi bila potrebna zakonodaja, ki bi kriminalizirala spolno napeljevanje Sweetie (Sunde in Sunde, 2022).

AiBA je norveško orodje, ki uporablja lingvistične in vedenjske vzorce (na primer besede in pisavo) za napovedovanje spola in starosti udeležencev v spletnih pogovorih (Aakervik, 2020; Sunde in Sunde, 2021). Pri tem uporablja stilometrijo, tj. analizo značilnosti literarnega sloga, ki jih lahko statistično obdelata (na primer dolžina povedi, raznolikost besedišča in pogostost določenih besed). Stopnja tveganja se lahko med pogovorom spreminja, ko sistem ocenjuje posamezna sporočila. V primeru, da je ocena tveganja previsoka, se pojavi rdeči opozorilni simbol, ki opozori moderatorja, ta pa nato pregleda pogovore in jih ocenjuje naprej (Aakervik, 2020; Sunde in Sunde, 2021). Raziskave kažejo 72-% natančnost pri napovedovanju spola z uporabo stilometrije (Li idr., 2019) in 98-% natančnost pri odkrivanju pogovorov, kjer se odrasli pretvarjajo, da so otroci (Borj in Bours, 2019).

⁵ Grooming oziroma spolno napeljevanje je opredeljeno kot kate-rakoli oblika manipulacije okolja in/ali žrtve, katere cilj je spolna zloraba žrtve (Lee idr., 2020a).

Tehnologija PrevBOT se zgleduje po idejnih zasnovah Sweetie 2.0 in AiBA, ki uporabljata avtomatizacijo in strojno učenje za napovedovanje ter izračune, ki policiji pomagajo pri preventivnih ukrepih zoper spletne spolne delikte. PrevBOT bi deloval tako, da bi analiziral vzorce pogovorov znanih spolnih prestopnikov za primerjavo z nadaljnjimi spletnimi pogovori. Na ta način je mogoče podati zanesljive ocene o identiteti določenih udeležencev v klepetalnici, če so ti znani policiji iz prejšnjih primerov spolnih zlorab otrok. V primeru, da PrevBOT ne klasificira posameznika kot znanega spolnega prestopnika, se osredotoči na dejavnike tveganja spolne zlorabe otrok prek spleta: »Ali so med pogovori takšni, ki bi jih lahko klasificirali kot seksualizirane?«⁶ Lahko deluje na več klepetalnicah istočasno, programska oprema pa zajema pogovore in ni interaktivno vključena vanje. Policist se v primeru potencialno nevarnega posameznika v pogovoru odloči, ali bo poslal preventivno sporočilo in to osebo obvestil o policijskem nadzoru in nezakonnosti njegovega dejanja. Kot sredstvo za doseg preventivnega učinka policija interakcijo lahko uporabi za motiviranje posameznika za iskanje profesionalne pomoči in ga informira o merodajnih programih za zdravljenje spolnih prestopnikov (Kripos, 2019).

3.2 Smernice za nadaljnjo uporabo orodij detekcije spolnega napeljevanja

Orodja umetne inteligence kažejo visoko veljavnost pri razlikovanju med pogovori, v katere so vključeni otroci in spolni prestopniki, ter zaznavanju gradiva spolnih zlorab otrok na spletu (Borj in Bours, 2019; Li idr., 2019; Sunde in Sunde, 2021). Pri tem je pomembno, da gre za ugotovitve neodvisnih raziskovalcev glede natančnosti orodij. V nasprotnem primeru gre lahko za navzkrižje interesov, pristranske ugotovitve in ojačanje družbene moči posameznikov, ki si ta orodja lastijo (Završnik, 2021). Na primer, Ashton Kutcher in Demi Moore sta leta 2009 ustanovila organizacijo DNA oziroma današnjo *Thorn*. Kutcher je nato pomagal pri ustvarjanju digitalnega orodja *Spotlight* za pomoč pri iskanju žrtev spolnih zlorab na spletu. Thornovo orodje naj bi bilo 99,9 % natančno pri zaznavanju sumljivih spletnih pogovorov. Podjetje ni bilo popolnoma pregledno, saj niso podali podatkov glede lažnih pozitivnih in lažnih negativnih zadetkov (Chapin, 2023). Poleg tega lahko 0,1 % lažnih pozitivnih zadetkov pomeni desetstisoče lažnih zadetkov mesečno, saj si uporabniki družabnih omrežij dnevno izmenjajo milijone fotografij (Meeker, 2019). Idejna zasnova PrevBOT teža-vo morebitnih lažnih pozitivnih zadetkov reši tako, da bi v primeru nedolžnega posameznika ta lahko poslal povratno

informacijo (na primer skozi spletno povezavo, kjer bi vložil pritožbo, da se počuti neupravičeno zasledovanega oziroma preiskovanega).

Nekateri poudarjajo, da takšne programske opreme posegajo v pravico do zasebnosti. Google ima na primer orodja za prepoznavo posnetkov spolnih zlorab otrok, ki so v preteklosti že povzročili, da so organi kazenskega pregona preiskovali nedolžne posameznike. Na primer, oče je fotografiral spolni ud svojega sina in slike prek spleta poslal medicinski sestri, ta pa zdravniku. Ob fotografijah je zdravnik podal diagnozo in predpisal antibiotike, ki so dečku pomagali. Oče je s tem postal tarča policijske preiskave zaradi ujetosti v algoritmično mrežo, oblikovano z namenom zaznavanja deljenja posnetkov spolno zlorabljenih otrok (Hill, 2022). Tehnologija ne omogoča selektivnega pregledovanja, kar je v nasprotju s predvidevanjem o nedolžnosti in vladavini prava. S tem se zamegljuje koncept osumljenca s posamezniki, ki še niso tarča preiskave (Završnik, 2021). Prav tako je nejasna ločnica med spolnim napeljevanjem in interakcijami, na primer sekstingom. Glede slednjega mladostnike oropamo lastne pravice do spolnosti oziroma avtonomije do lastnega telesa, v ozadju pa se pogosto skrivajo ideološke prvine družbe v določenem času (na primer del družbe, ki stremi k spolni abstinenci mladostnikov). To razliko moramo bolje razumeti, da lahko določimo, katera vedenja so indikativna oziroma kažejo na potencialno spolno zlorabo (Jeglic idr., 2023).

Orodja za odkrivanje oziroma detekcijo spolnega napeljevanja otrok na spletu ne morejo biti uporabljena v predkazenskem postopku brez ustrezne zakonodaje, saj to lahko omeji pravico do zakonitega postopka. Sodobna zakonodaja domneva storilca in žrtev, v primeru Sweetie pa ni ne kaznivega dejanja in ne žrtev. Potrebna bi bila vpeljava novih določb kazenskega postopka v kazenskem pravu, ki bi določala, da je zagrešitev določenega dejanja naproti virtualni žrtvi zaznana kot kaznivo dejanje. Prek tega lahko tehnologija še bolj učinkovito deluje pri preprečevanju spolnih deliktov (Stanila, 2020).

4 Javni register spolnih prestopnikov

Javni register spolnih prestopnikov je nacionalna podatkovna zbirka vseh obsojenih spolnih prestopnikov v ZDA, do katere javnost lahko dostopa na spletu. Informacije, ki jih morajo okrožja vnesti na svoje spletne strani o spolnih prestopnikih in so dostopne javnosti, zajemajo: nazadnje storjeno kaznivo dejanje, zaradi katerega je bil posameznik obsojen; naslov zaposlitve; ime, skupaj z vsemi vzdevki prestopnika; fotografijo prestopnika; njegov fizični opis; naslov bivališča; in številko registrske tablice vozila. Sodna oblast ima diskre-

⁶ Seksualiziran govor je širok nepravni izraz, ki zajema spolno napeljevanje, komunikacijo o spolnih fotografijah in podobno (Sunde in Sunde, 2021).

cijo pri presoji vključevanja določenih informacij na njihovo spletno stran: katerekoli informacije o spolnem prestopniku tipa I, obsojenega kateregakoli drugega kaznivega dejanja kot specifičnega naproti mladoletni osebi; ime delodajalca spolnega prestopnika in ime izobraževalne ustanove, ki jo spolni prestopnik obiskuje (SMART, n. d.).

V Evropski uniji so podatki o predkaznovanosti posameznika na voljo le sodiščem in policiji kot pomoč pri preiskovanju novih kaznivih dejanj. Poljska je ena od redkih držav, ki informacije o visoko tveganih nekdanjih prestopnikih objavlja na spletni strani, dostopni javnosti (na primer o posameznikih, ki so bili obsojeni posilstva otroka) (EU Monitor, 2011). V Sloveniji je določeno, da se z zakonsko rehabilitacijo obsodba izbriše iz kazenske evidence in prenehajo njene pravne posledice. Pri kaznivih dejanjih zoper spolno nedotakljivost te podatke določene ustanove pod določenimi pogoji še vedno lahko pridobijo (na primer vrtci, šole, drugi zavodi, ki so jim otroci zaupani v učenje, vzgojo, varstvo ali oskrbo) (»Kazenski zakonik (KZ-1-UPB2)«, 2012).

4.1 Razvoj javnih registrov in mit o spolnem prestopniku

V poznem 19. stoletju se je kriminaliteta premaknila iz zasebnega v javni prostor. Strah v družbi pred spolnimi prestopniki se je ojačal z vedenjem policije. Ta je pod pritiskom, da pokaže svoje pristojnosti, pozornost preusmerila na prekrške, ki bi jih običajno ignorirala. Osumljencem, ki so bili v preteklosti izpuščeni z opozorilom, je bila zdaj odvzeta prostost, tožilci pa so neradi sprejeli dogovor o krivdi (ang. *plea bargain*). To je v javnosti ustvarilo vtis, da spolna kazniva dejanja zelo naraščajo (Jenkins, 1998). Dodatno so mediji (časopisi) poročali o lokalnih incidentih in jih obravnavali kot del splošnega problema ter prispevali k ustvarjanju nasilno poudarjene in pristranske podobe spolnega prestopnika (Fox, 2012). Tedanji direktor Zveznega preiskovalnega urada (ang. *Federal Bureau of Investigation* – FBI), J. Edgar Hoover, je v javnosti razširjal mit o nevarnem tujcu (ang. *stranger danger*) in podobo spolnih prestopnikov kot predatorjev, hudičev, ki naključno napadajo ženske in otroke. Zvezni preiskovalni urad je pripravil primere spolnih kaznivih dejanj in policiste učil o prepoznavi spolnih deviantov že pred zagrešitvijo spolnega delikta. To je vodilo do prvega uradnega registra spolnih kaznivih dejanj. V Kaliforniji je nato leta 1947 policija začela izvajati registracijo članov tolp z namenom zmanjšanja organiziranega kriminala. Register spolnih prestopnikov se je razvil kot sredstvo označevanja tistih, ki so šteli za nezaželene v družbi. Nekaj zveznih držav je temu sledilo, a do zgodnjih 90. let je imelo registre o spolnih prestopnikih le dvanajst zveznih držav (Jenkins, 1998). Javni registri so šele v 90. letih prejšnjega stoletja z nekaterimi visoko odmevnimi prime-

ri postali stvar skrbi javnosti v ZDA.⁷ Meganin zakon (ang. *Megan's Law*) je v veljavi od leta 1996, ko ga je odobril tedanji predsednik ZDA Bill Clinton. Zakon velja za začetek javnega registra spolnih prestopnikov, saj zahteva, da je javnost obveščena o spolnih prestopnikih, ki živijo v njihovi skupnosti. Leta 2006 je nato George W. Bush sprejel Adamov zakon⁸ (ang. *Adam Walsh Child Protection and Safety Act*). Z njim so vsi registri spolnih prestopnikov organizirani v nacionalno podatkovno zbirko, do katere lahko dostopa javnost. V skladu s Adamovim zakonom so spolni prestopniki na javnih registrih klasificirani v tri kategorije oziroma tipe glede na vrsto kaznivega dejanja, ki so ga zagrešili. Spolni prestopniki tipa I so tisti, ki so bili kaznovani za spolni delikt z zaporno kaznijo, krajšo od enega leta (pod kazniva dejanja v nekaterih zveznih državah, kot je Kalifornija, spada na primer javno uriniranje). Po desetih letih v registru lahko posameznik zaprosi za izbris. Spolni prestopniki tipa II so obsojeni za kazniva dejanja, ki se kaznujejo z zaporno kaznijo, daljšo od enega leta (na primer kaznivo dejanje napeljevanja mladoletne osebe k prostituciji ali katerokoli novo kaznivo dejanje, ki ga stori storilec tipa I, prikazovanje, izdelava, posest in razširjanje pornografskega gradiva). Ti morajo biti registrirani kot spolni prestopniki vsaj 25 let. Spolni prestopniki tipa III so v javnem registru zabeleženi celo življenje, obsojeni pa so za kazniva dejanja kot na primer posilstvo ali ugrabitev in spolna zloraba mladoletne osebe (California Penal Code, 2023).

4.2 Posledice javnega registra spolnih prestopnikov

Prakse v tujini kažejo, da je doseg javnega registra neomejen. Posamezniki prejmejo kazen, ki jo odredi sodnik, in so kaznovani še z izpostavljenostjo na javnem registru, kar deluje kot dvojna kazen (Wolman, 2011). Sodnikom je odvzeta diskrecija do obravnave individualnega primera, saj podajo kazen glede na težo kaznivega dejanja in kazen obvezne registracije, ki je zavezujoča za vse ne glede na posamezen primer. Na primer, v primeru *State vs Canal* je osemnajstletni Jorge Canal poslal fotografije svojega spolnega uda štirinajstletni prijateljici prek mobilnega telefona, potem ko ga je ta večkrat prosila zanje. Fotografije je našla dekličina mati in jih pokazala očetu, ki je zadevo predal policiji. Canal je bil obsojen

⁷ Sedemletno Megan Kanka je 29. julija 1994 posilil in umoril Jesse Timmendequas, registrirani spolni prestopnik, ki je živel v isti ulici kot Megan. Deklico je v hišo zvabil pod pretvezo, da ji pokaže hišnega ljubljence. Nato jo je posilil in zadavil do smrti, njeno truplo pa v skrinji za igrače odvrnil v bližnjem parku. Jesse je bil obsojen na dosmrtno zaporno kazen, družina Kanka pa je želela, da bi bile lokalne skupnosti obveščene glede spolnih prestopnikov, ki tam živijo (California Department of Justice, 2024).

⁸ Šestletni Adam Walsh je leta 1981 izginil izpred nakupovalnega središča v ZDA. Manj kot dva tedna pozneje so našli dele njegovega trupla v enem od kanalov na Floridi (Harvey, 2023).

zavestnega razširjanja nespodobnega gradiva mladoletniku. Sodišče mu je naložilo civilno kazen v višini 250 dolarjev, enoletno bivanje v popravnem domu in registracijo v javnem registru spolnih prestopnikov (Iowa Supreme Court, 2009). Jorge je na dan 14. september 2024 še vedno registriran kot spolni prestopnik tipa I, njegovi podatki pa so dostopni javnosti (Iowa Sex Offender Registry, 2024). Primerov, kot je Canal, ni malo in kriminalizacija sekstanja uzakonja, kako bi morali mladostniki uporabljati svoja telesa. V več kot polovici zveznih držav v ZDA so mladostniki krivi spolnega delikta v primeru, da imajo soglasni spolni odnos in še niso dosegli minimalne starosti, pri kateri so zakonsko sposobni privoliti v spolni odnos (Wolman, 2011).

Poleg uradnega kaznovanja se spolni prestopniki na registru soočajo z neuradno kaznijo, tj. vigilantizmom.⁹ V več kot četrtini zaznanih incidentov so bili spolni prestopniki podvrženi fizičnemu nasilju, v 9 % pa verbalnim grožnjam (Cubellis idr., 2019). Raziskave (Ackerman idr., 2013; Tyler in Tyler, 2023; Wolman, 2011) kažejo na nezmožnost zaposlitve, omejenost bivanja, socialno izolacijo in stigmatizacijo. V Miamiu so na primer mnogi moški prisiljeni živeti pod mostom, saj jim določena območja prepovedujejo bivanje (Loney, 2009). Javni registri preprečujejo reintegracijo v skupnost, ki je eden od pomembnih delov rehabilitacijskega procesa (Wolman, 2011). Deluje, da jih namesto tega družba želi etiketirati za celo življenje, z oznakami na osebnih izkaznicah in vseživljenjsko registracijo.¹⁰

Javni registri so bili namenjeni preventivi recidivizma in informiranju staršev otrok o spolnih prestopnikih, ki živijo v njihovi bližini. Kljub zastavljenemu cilju so neuspešni, ne-konsistentni ter s seboj prinašajo veliko omenjenih negativnih posledic za prestopnike. Metaanaliza v ZDA je pokazala, da javni register nima nobenega učinka na nižjo stopnjo recidivizma (Zgoba in Mitchell, 2021). Poleg tega niso v vseh zveznih državah navedene specifikacije kaznivega dejanja, zaradi katerega je bil prestopnik obsojen. Zaradi netočnosti so neuporabni in jim primanjkuje jasne ter dosledne terminologije (Martinez-Marcotte, 2018). Lahko pride celo do dvojne viktimizacije, ko javni registri nehote izpostavijo žrtve, saj se večina spolnih zlorab zgodi v družini ali jih pov-

zroči nekdo, ki ga otrok pozna (na primer trener ali učitelj) (Dietz, 2018).

5 Razprava

Spolne zlorabe otrok so pogost pojav (WHO, 2022), zato je potrebno učinkovito ukrepanje preprečevanja takšnih deliktov. V članku smo preučili algoritemsko ocenjevanje recidivizma, orodja za odkrivanje spletnega spolnega napeljevanja in javni register spolnih prestopnikov.

Izkazalo se je, da je uporaba algoritmov pri napovedovanju recidivizma za odločanje o kazenskih sankcijah in določitvi varščine ali pripora v predkazenskem postopku veljavno in natančno orodje (Grove idr., 2000; Hanson in Morton-Bourgon, 2009; Hertz idr., 2021). Kljub višji stopnji natančnosti in objektivnosti v primerjavi s sodniškim odločanjem (Xu, 2021) velja opozoriti na zmanjšano vlogo sodnika pri odločanju o posamičnih primerih. Tako kot je bila ta v preteklosti omejena na logično mišljenje in izpeljevanje rešitev iz zakonika (Kantorowicz, 1906), se zdi, da se danes vračamo v preteklost na bolj sofisticiran način. Popolna objektivnost algoritmičnih sistemov izrinja subjektivnost in individualnost posameznih primerov (Aas, 2006). Napovedovanje recidivizma na podlagi algoritmov odvzema tudi odgovornost okolja, saj se ne sprašujemo po vzrokih, ki so do določenega dejavnika tveganja privedli. Pomembno je le, da so podatki o kaznivih dejanjih oblikovani tako, da omogočajo vnos v sisteme za nadaljnjo obdelavo (Završnik, 2019a). Spolne prestopnike nekako enačijo, saj ocena tveganja vse prepozna kot tvegane do določene mere. Pri tem opredelitve tveganja, žrtve in storilca niso nujno statične oziroma nespremenljive in uporabne v dobro prepoznavanja nevarnih posameznikov. Dinamika spolnih zlorab je lahko taka, da so posamezniki tako žrtve kot prestopniki in dihotomna delitev ni samoumevna (McAlinden, 2018). Nekateri otroci sami postanejo spolni prestopniki zaradi zlorab, ki so jih utrpeli v otroštvu. Hackett idr. (2013) so ugotovili, da je bilo 31 % spolnih prestopnikov predhodno spolno zlorabljenih v otroštvu. Poleg tega je v nekaterih ustanovah zloraba normalizirana kot del organizacijske kulture. Posameznik je lahko žrtev in storilec obenem. Še posebej v okoljih, kjer bivajo vrstniki, je otrok tveganje drugim in je tudi sam ogrožen. Primer takšne ustanove so na primer peklenski tabori (ang. *hell camps*) v ZDA, kamor so starši pošiljali svoje težavne mladostnike. Programi so bili priljubljeni v 80. in 90. letih, vse dokler ni prišlo več obtožb o spolnih zlorabah otrok s strani zaposlenih mladostnikov in vodij (Jones, 2024). Taki primeri so tudi pri izkoriščanju otrok za spolne namene, kjer so otroci viktimizirani in nato naučeni, da pridobivajo nove potencialne žrtve. Otrok je žrtev in potencialni storilec spolne zlorabe (McAlinden, 2018). Prepozna takšnih ome-

⁹ William Elliot je bil star 19 let, ko je bil leta 2002 obsojen spolnega odnosa s svojim dekletom, ki bi ravno dopolnila 16 let. Leta 2006 ga je moški, ki je njegovo ime in naslov našel na spletu, ustrelil na vhodnih vratih (Clarke, 2007).

¹⁰ V nekaterih zveznih državah (na primer v Missisippiju) morajo imeti na sprednji strani osebnih izkaznic jasno zapisano, da so spolni prestopniki (Mississippi Sex Offenders Registration Law, 2012). Poleg tega so ponekod pred hišami spolnih prestopnikov postavili znake, ki javnost jasno opozarjajo o tem, kdo biva tam (Karimi, 2022).

jitev lahko pripomore k bolj celostni obravnavi posameznega spolnega prestopnika in uporabe algoritmov kot učinkovitega pripomočka.

Poleg algoritemskih izračunov policija pri svojem delu uporablja orodja umetne inteligence, ki pomagajo pri prepoznavanju spletnega spolnega napeljevanja. Ta so učinkovita in veljavna metoda prepoznavanja pogovorov z otroki, v katere so vključeni spolni prestopniki (Sunde in Sunde, 2021; Terre des Hommes, 2015). Njihovo uporabnost lahko na podlagi raziskav še izboljšamo. Na primer, lažne pozitivne zadetke bi lahko rešili z možnostjo podajanja povratnih informacij pri tistih, ki bi jih policija zaznala kot sumljive posameznike (Sunde in Sunde, 2022). Potrebna je tudi posodobitev zakonodaje, saj v nasprotnem primeru ne moremo določenega dejanja naproti virtualni žrtvi (kot je na primer Sweetie) zaznati kot kaznivo dejanje (Stanila, 2020).

Pri preučevanju ukrepa javnega registra spolnih prestopnikov smo ugotovili, da so ti neučinkoviti pri preprečevanju recidivizma spolnih deliktov (Zgoba in Mitchell, 2021). Zakonodajalci pod pritiskom javnosti spreminjajo zakone, osnovane na fiktivnih podatkih in ne na dejstvih. Na primer, leta 1982 je bila objavljena študija, v kateri so poročali o grozljivi in visoki stopnji recidivizma spolnih prestopnikov (Groth idr., 1982). Leta 1986 je bilo v reviji Psihologija danes (ang. *Psychology Today*) zabeleženo, da do 80 % nezdravljenih spolnih prestopnikov v prihodnje zagreši dodaten spolni delikt. Ti podatki so bili vzeti izven konteksta, kar je sooblikovalo sodoben pogled na nespremenljivost spolnih prestopnikov. Raziskave kažejo, da kognitivno-vedenjska terapija spolnih prestopnikov vodi do povečane empatije do žrtev in zmanjšanja stopnje recidivizma (Beier idr., 2024). Prav tako se sprejeti zakoni ne bi smeli opirati na citate popularnih revij, temveč recenzirane prispevke iz znanstvenih in strokovnih revij (Feige, 2017). V že vzpostavljenih registrih bi bilo predvsem treba izbrisati prestopnike tipa I, kar bi zmanjšalo kaznovalne učinke ter izboljšalo težave nadzora in sledenja večjim skupinam prestopnikov. Prav tako bi jih morali preoblikovati vsaj toliko, da bi bile opisane določene značilnosti spolnega delikta. S tem bi lahko delno omilili vigilantizem (Cubellis idr., 2019) in bolj ozaveštili javnost glede strategij, ki jih spolni prestopniki uporabljajo pri manipulanju otrok (pri na primer resnejših spolnih deliktih, prestopnikih tipa III).

V prihodnje bi bilo smiselno preučiti preventivno delovanje za bolj učinkovito pomoč spolnim prestopnikom pred zagrešitvijo kaznivega dejanja. Eden od načinov je ozaveščanje glede zdravega spolnega vedenja v srednjih šolah, ki pripomore k zmanjšanju tveganja za nasilno spolno vedenje (Letourneau idr., 2022). Opozoriti je treba tudi na spolno napeljevanje otrok izven spleta, ki se izrazi v ožjem krogu

družine ali skupnosti. Poleg tega so starši zlorabljenih otrok sami lahko žrtve kot v primeru Larryja Nassarja, ameriškega športnega zdravnika, ki je bil obsojen spolne zlorabe več kot 250 atletinj. Nekatere žrtve so na primer poročale o tem, da so se spolne zlorabe dogajale v ordinaciji Larryja v prisotnosti staršev, ki so verjeli, da je početje doktorja neškodljivo (Freeman, 2018). Tudi v Sloveniji se dijaki ozaveščajo o nevarnostih spleta in spolnem napeljevanju ter pošiljanju intimnih fotografij neznancem ali partnerjem. Pri tem v Kazenskem zakoniku (»KZ-1-UPB2«, 2012) niso navedene zakonske posledice spolnega napeljevanja otrok izven spleta.

Članek je osnovan na pregledu tuje strokovne literature, kar omejuje možnost vzročnega sklepanja preučevanih ukrepov in recidivizma spolnih prestopnikov. Ugotovitve težko posplošimo, saj so raziskave večinoma izvedene v ameriškem prostoru. V prihodnje bi bilo dobro preučiti področje preprečevanja spolnih zlorab otrok v Sloveniji in premisliti o smiselnosti uvedbe nekaterih ukrepov glede na značilnosti teh zlorab v našem prostoru. Kljub omejeni metodologiji članek ponuja vpogled v delovanje algoritemskih izračunov in orodij umetne inteligence – skupaj s smernicami za učinkovito uporabo v kazenskopravosodnem sistemu. Poleg tega opozori na negativne posledice javnega registra spolnih prestopnikov, ki ni učinkovita rešitev pri preprečevanju spolnih zlorab otrok. Vsem trem ukrepom primanjkuje celostna obravnava spolnega delikta, ki je kompleksna težava in zahteva družbeno sprejemanje intimne narave tveganja, tj. da večina spolnih prestopnikov izhaja iz družine in skupnosti (McAlinden, 2022). Potreben je tudi premik od ugotavljanja dejavnikov tveganja do uspešne rehabilitacije in s tem reintegracije spolnih prestopnikov nazaj v skupnost.

Literatura

1. Aakervik, A.-L. (2020). AIBA – Avslører cybergrooming. *NTNU Discovery*. <https://ntnudiscovery.no/aiba-avslorer-cybergrooming/>
2. Aas, K. F. (2006). 'The body does not lie': Identity, risk and trust in technoculture. *Crime, Media, Culture*, 2(2), 143–158.
3. Ackerman, A. R., Sacks, M. in Osier, L. N. (2013). The experiences of registered sex offenders with internet offender registries in three states. *Journal of Offender Rehabilitation*, 52(1), 29–45.
4. Alper, M. in Durose, M. R. (2019). *Recidivism of sex offenders released from state prison: A 9-year follow-up (2005-14)*. Bureau of Justice Statistics.
5. Andrews, D. A., Bonta, J. in Hoge, R. D. (1990). Classification for effective rehabilitation: Rediscovering psychology. *Criminal Justice and Behavior*, 17(1), 19–52.
6. Andrews, D., Bonta, J. in Wormith, J. (2006). The recent past and near future of risk and/or need assessment. *Crime & Delinquency*, 52(1), 7–27.
7. Angwin, J., Larson, J., Mattu, S. in Kirchner, L. (2016). *Machine bias*. <https://www.propublica.org/article/machine-bias-risk-assessments-in-criminal-sentencing>

8. Arnold, J. in Arnold, L. (2015). 21 Cities, states adopt risk assessment tool to help judges decide which defendants to detain prior to trial. *Arnold Ventures*. <https://www.arnoldventures.org/>
9. Bailey, K. D. (2010). Lost in translation: Domestic violence, the personal is political, and the criminal justice system. *Journal of Criminal Law and Criminology*, 100(4), 1255–1300.
10. Baker, J. E., Hobart, L. N. in Mittelsteadt, M. G. (2021). *AI for judges*. Center for security and emerging technology. <https://www.armfor.uscourts.gov/ConfHandout/2022ConfHandout/Baker2021DecCenterForSecurityAndEmergingTechnology1.pdf>
11. Beier, K. M., Nentzl, J. in von Heyden, M. (2024). preventing child sexual abuse and the use of child sexual abuse materials: Following up on the German prevention project Dunkelfeld. *The Journal of Sexual Medicine*, 12(2), 529–542.
12. Borj, P. R. in Bours, P. (2019). Predatory conversation detection. V *2019 International Conference on Cyber Security for Emerging Technologies (CSET)* (str. 1–6). IEEE.
13. California Department of Justice. (2024). *California Megan's Law Website*. <https://www.meganslaw.ca.gov/Default.aspx>
14. California Penal Code. (2023). §, (290). <https://law.justia.com/codes/california/code-pen/part-1/title-9/chapter-5-5/section-290/>
15. Chapin, A. (3. 10. 2023). Who exactly is Ashton Kutcher's anti-sex-trafficking tech company helping? *The Cut*. <https://www.thecut.com/article/ashton-kutcher-thorn-spotlight-rekognition-surveillance.html>
16. Clarke, M. T. (15. 4. 2007). Two registered sex offenders murdered in Maine. *Prison Legal News*. <https://www.prisonlegalnews.org/news/2007/apr/15/two-registered-sex-offenders-murdered-in-maine/>
17. Clarke, M., Brown, S. in Vollm, B. (2017). Circles of support and accountability for sex offenders: A systematic review of outcomes. *Sexual Abuse: A Journal of Research and Treatment*, 29(5), 446–478.
18. Craven, S., Brown, S. in Gilchrist, E. (2006). Sexual grooming of children: Review of literature and theoretical considerations. *Journal of Sexual Aggression*, 12(3), 287–299.
19. Cubellis, M., Evans, D. in Fera, A. (2019). Sex offender stigma: An exploration of vigilantism against sex offenders. *Deviant Behavior*, 40(2), 225–239.
20. Dietz, P. (2018). Grooming and seduction. *Journal of Interpersonal Violence*, 33(1), 28–36.
21. Dixon, S. J. (2024). Number of global social network users 2017–2028. *Statista*. <https://www.statista.com/statistics/278414/number-of-worldwide-social-network-users/>
22. Drake, B., Sohn, Y., Morrison, M. in Jonson-Reid, M. (2021). In what kinds of communities do people on the sex offender registry live? An analysis of ten states. *Children and Youth Services Review*, 127, 1–7.
23. Dzindolet, M. T., Peterson, S. A., Pomranky, R. A., Pierce, L. G. in Beck, H. P. (2003). The role of trust in automation reliance. *International Journal of Human-Computer Studies*, 58(6), 697–718.
24. Epperson, D. L., Kaul, J. D. in Huot, S. J. (1995). Predicting risk of recidivism for incarcerated sex offenders: Updated development on the Sex Offender Screening Tool (SOST). Prispevek predstavljen 14th Annual Research and Treatment Conference of the Association for the Treatment of Sexual Abusers. New Orleans, Louisiana.
25. EU Monitor. (2011). *Directive 2011/93 - Combating the sexual abuse and sexual exploitation of children and child pornography*. <https://www.eumonitor.eu/9353000/1/j4nvk6yhcbpeywk-j9vvik-7mlc3gyxp/vjs5ga5k7lyc>
26. Evans, D. N. in Porter, J. R. (2015). Criminal history and landlord rental decisions: a New York quasi-experimental study. *Journal of Experimental Criminology*, 11(1), 21–42.
27. Evropski parlament. (2017). *Resolucija Evropskega parlamenta z dne 26. oktobra 2017 o boju proti spolnemu nadlegovanju in zlorabi v EU (2017/2897(RSP))*. https://www.europarl.europa.eu/doceo/document/RC-8-2017-0576_SL.html
28. Feige, D. (12. 9. 2017). A 'Frightening' Myth About Sex Offenders. *The New York Times*. <https://www.nytimes.com/video/opinion/10000005415081/a-frightening-myth-about-sex-offenders.html>
29. Fischman, J. B. in Schanzenbach, M. M. (2012). Racial disparities under the federal sentencing guidelines: The role of judicial discretion and mandatory minimums. *Journal of Empirical Legal Studies*, 9(4), 729–764.
30. Fisher, A. J., Medaglia, J. D. in Jeronimus, B. F. (2018). Lack of group-to-individual generalizability is a threat to human subjects research. *Proceedings of the National Academy of Sciences*, 115(27), 6105–6115.
31. Fox, K. (2012). Incurable sex offenders, lousy judges & the media: Moral panic sustenance in the age of new media. *American Journal of Criminal Justice*, 38(1), 160–181.
32. Freeman, H. (2018). How was Larry Nassar able to abuse so many gymnasts for so long? *The Guardian*. <https://www.theguardian.com/sport/2018/jan/26/larry-nassar-abuse-gymnasts-scandal-culture>
33. Gabel Cino, J. (2018). Deploying the secret police: The use of algorithms in the criminal justice system. *Georgia State University Law Review*, 34(4), 1073–1102.
34. Groth, A. N., Longo, E. R. in McFadin, J. B. (1982). Undetected recidivism among rapists and child molesters. *Crime and Delinquency*, 28(3), 450–458.
35. Grove, W. M., Zald, D. H., Lebow, B. S., Snitz, B. E. in Nelson, C. (2000). Clinical versus mechanical prediction: a meta-analysis. *Psychological Assessment*, 12(1), 19–30.
36. Hackett, S., Masson, H., Balfe, M. in Phillips, J. (2013). Individual, family and abuse characteristics of 700 British child and adolescent sexual abusers. *Child Abuse Review*, 22(4), 232–245.
37. Hamilton, M. in Ugwu-dike, P. (26. 7. 2023). A 'black box' AI system has been influencing criminal justice decisions for over two decades – it's time to open it up. *The Conversation*. <https://theconversation.com/a-black-box-ai-system-has-been-influencing-criminal-justice-decisions-for-over-two-decades-its-time-to-open-it-up-200594>
38. Hanson, R. K. in Morton-Bourgon, K. E. (2005). The characteristics of persistent sexual offenders: A meta-analysis of recidivism studies. *Journal of Consulting and Clinical Psychology*, 73(6), 1154–1163.
39. Hanson, R. K. in Morton-Bourgon, K. E. (2009). The accuracy of recidivism risk assessments for sexual offenders: A meta-analysis of 118 prediction studies. *Psychological Assessment*, 21(1), 1–21.
40. Hanson, R. K. in Thornton, D. (2000). Improving risk assessments for sex offenders: A comparison of three actuarial scales. *Law and Human Behavior*, 24(1), 119–136.
41. Harris, A. in Hanson, R. K. (2009). *Sex offender recidivism: A simple question*. Public Safety and Emergency Preparedness Canada. https://www.researchgate.net/publication/241298823_Sex_Offender_Recidivism_A_Simple_Question
42. Harvey, A. (2023). Adam Walsh, The boy whose murder inspired 'America's most wanted'. *ATI*. <https://allthatsinteresting.com/adam-walsh>
43. Helmus, L., Hanson, R. K., Thornton, D., Babchishin, K. M. in Harris, A. J. R. (2012). Absolute recidivism rates predicted

- by Static-99R and Static-2002R sex offender risk assessment tools vary across samples: A meta-analysis. *Criminal Justice and Behavior*, 39(9), 1148–1171.
44. Hertz, G., Eher, P., Etzler, S. in Rettenberger, M. (2021). Cross-validation of the revised version of the Violence Risk Appraisal Guide (VRAG-R) in a sample of individuals convicted of sexual offenses. *Sexual Abuse*, 33(1), 63–87.
45. Hill, K. (21. 8. 2022). A dad took photos of his naked toddler for the doctor. Google flagged him as a criminal. *The New York Times*. <https://www.nytimes.com/2022/08/21/technology/google-surveillance-toddler-photo.html>
46. Hipp, J., Turner, S. in Jannetta, J. (2010). Are sex offenders moving into social disorganization? Analyzing the residential mobility of California parolees. *Journal of Research in Crime and Delinquency*, 47(4), 558–590.
47. Iowa Sex Offender Registry. (2024). Home. <https://www.iowasexoffender.gov/registrant/8407/>
48. Iowa Supreme Court. (2009). State of Iowa vs. Jorge Canal, jr. Odločba št. 07–1051 z dne 18. 9. 2009. <https://law.justia.com/cases/iowa/supreme-court/2009/07-1051.html>
49. James, N. (2015). *Risk and needs assessment in the criminal justice system*. Congressional Research Service.
50. Jeglic, E. L., Winters, G. M. in Johnson, B. N. (2023). Identification of red flag child sexual grooming behaviors. *Child Abuse & Neglect*, 136. <https://doi.org/10.1016/j.chiabu.2022.105998>
51. Jenkins, P. (1998). *Moral panic: Changing concepts of the child molester in modern America*. Yale University Press.
52. Jones, C. T. (7. 1. 2024). How troubled teens became a billion-dollar industry. *RollingStone.com*. <https://www.rollingstone.com/culture/culture-news/hell-camp-troubled-teen-industry-abuse-allegations-1234941694/>
53. Kantorowicz, H. (1906). *Boj za pravno znanost*. GV založba.
54. Karimi, F. (30. 10. 2022). On Halloween, some states take extra safety measures to keep sex offenders away from kids. *CNN*. <https://edition.cnn.com/2022/10/30/us/halloween-sex-offenders-cec/index.html>
55. Kazenski zakonik (KZ-1-UPB2). (2012). *Uradni list RS*, (50/12).
56. Kripos. (2019). *Online sexual exploitation of children and young people*. <https://www.politiet.no/globalassets/tall-og-fakta/seksuelle-overgrep-mot-barn/online-sexual-exploitation-of-children-and-young-people.pdf>
57. Križnar, P. (2019). Kazenske sankcije in algoritmi: Kaznovanje v 1.0. *Revija za kriminalistiko in kriminologijo*, 70(1), 21–33.
58. Kuhar, M. in Zaviršek, D. (2023). Razširjenost in značilnosti spolne zlorabe v otroštvu v Sloveniji. *Revija za kriminalistiko in kriminologijo*, 74(1), 51–62.
59. Lee, H.-E., Ermakova, T., Ververis, V. in Fabian, B. (2020a). Detecting child sexual abuse material: A comprehensive survey. *Forensic Science International: Digital Investigation*, 34. <https://doi.org/10.1016/j.fsidi.2020.301022>
60. Lee, S. C., Hanson, R. K. in Blais, J. (2020b). Predictive accuracy of the Static-99R and Static-2002R risk tools for identifying Indigenous and White individuals at high risk for sexual recidivism in Canada. *Canadian Psychology/Psychologie canadienne*, 61(1), 42–57.
61. Letourneau, E. J., Assini-Meytin, L. C., Nair, R., Stuart, E. A., Decker, M. R. in McGinty, E. B. (2022). Health insurance expansion and family violence prevention: A conceptual framework. *Child Abuse & Neglect*, 129. <https://doi.org/10.1016/j.chiabu.2022.105664>
62. Li, G., Borj, P. R., Bergeron, L. in Bours, P. (2019). Exploring key-stroke dynamics and stylometry features for gender prediction on chat data. V *42nd International Convention on Information and Communication Technology, Electronics and Microelectronics (MIPRO)* (str. 1049–1054). IEEE.
63. Lin, Y. L., Chen, T. Y. in Yu, L. C. (2017). Using machine learning to assist crime prevention. V *6th IIAI International Congress on Advanced Applied Informatics (IIAI-AAI)* (str. 1029–1030). IEEE.
64. Loney, J. (2009). Nowhere to go, Miami sex offenders live under bridge. *Reuters*. <https://www.reuters.com/article/idUSN05152343/>
65. Malinen, S., Willis, G. M. in Johnston, L. (2014). Might informative media reporting of sexual offending influence community members' attitudes towards sex offenders? *Psychology, Crime & Law*, 20(6), 535–552.
66. Martin, E., Taft, C. in Resick, P. (2007). A review of marital rape. *Aggression and Violent Behavior*, 12(3), 329–347.
67. Martinez-Marcotte, S. (2018). *Patterns of grooming among registered child sex offenders* [Doktorska disertacija]. University of Minnesota.
68. McAlinden, A.-M. (2018). *Children as 'risk' – Sexual exploitation and abuse by children and young people*. Cambridge University Press.
69. McAlinden, A.-M. (2022). Reconceptualising 'risk': Towards a humanistic paradigm of sexual offending. *Social & Legal Studies*, 31(3), 389–408.
70. Meeker, M. (2019). *Internet trends 2019*. <https://www.bondcap.com/report/it19/>
71. Ministrstvo za notranje zadeve. (2023). *Pregled dela policije za prvo polletje 2023*. <https://www.policija.si/images/stories/Statistika/LetnaPorocila/PDF/PorociloZaPrvoPolletje2023.pdf>
72. Mississippi Sex Offenders Registration Law. (2012). *Mississippi Code Title*, (45). https://state.sor.dps.ms.gov/so_law.html
73. Ngejane, C. H., Eloff, J. H. P., Sefara, T. J. in Marivate, V. N. (2021). Digital forensics supported by machine learning for the detection of online sexual predatory chats. *Forensic Science International: Digital Investigation*, 36. <https://doi.org/10.1016/j.fsidi.2021.301109>
74. Ngo, V. M., Gajula, R., Thorpe, C. in McKeever, S. (2024). Discovering child sexual abuse material creators' behaviors and preferences on the dark web. *Child Abuse & Neglect*, 147. <https://doi.org/10.1016/j.chiabu.2023.106558>
75. Northpointe. (2015). *Practitioner's guide to COMPAS core*. <https://s3.documentcloud.org/documents/2840784/Practitioner-s-Guide-to-COMPAS-Core.pdf>
76. Petersilia, J. (2009). *When prisoners come home: Parole and prisoner reentry*. Oxford University Press.
77. Peterson, C., Liu, Y., Merrick, M., Basile, K. in Simon, T. (2021). Lifetime number of perpetrators and victim–offender relationship status per U.S. victim of intimate partner, sexual violence, or stalking. *Journal of Interpersonal Violence*, 36(13–14). <https://doi.org/10.1177/0886260518824648>
78. Petrovec, D. (2001). Slovenski mediji in kultura (ne)nasilja. *Revija za kriminalistiko in kriminologijo*, 52(4), 303–313.
79. Quinsey, V. L. in Ambtman, R. (1979). Variables affecting psychiatrists' and teachers' assessments of the dangerousness of mentally ill offenders. *Journal of Consulting and Clinical Psychology*, 47(2), 353–362.
80. Salter, A. (1995). *Transforming trauma: A guide to understanding and treating adult survivors of child sexual abuse*. Sage Publications.
81. Silver, E. in Miller, L. L. (2002). A cautionary note on the use of actuarial risk assessment tools for social control. *Crime & Delinquency*, 48(1), 138–161.
82. SMART. (n. d.). *Registry requirement*. <https://smart.ojp.gov/registry-requirement-faqs#2-0>
83. Stanila, L. (2020). Memories of the future-Sweetie and the impact of the new technologies on the criminal justice system. V D. Đurić

- in T. Petašević (ur.), *EU 2020 – Lessons from the past and solutions for the future* (str. 557–575). EU and Comparative Law Issues and Challenges Series (ECLIC). <https://doi.org/10.25234/eclic/11916>
84. Sumalla, J. T., Seseña, P. R., Arráez, L. A. in Aizpitarte, A. (2023). How criminal is it to rape a partner according to the justice system? Analysis of sentences in Spain (2015–2022). *European Journal on Criminal Policy and Research*, 30(4), 567–587.
 85. Sunde, I. G. in Sunde, N. (2021). Conceptualizing an AI-based police robot for preventing online child sexual exploitation and abuse: Part I – The theoretical and technical foundations for PrevBOT. *Nordic Journal of Studies in Policing*, 8(2), 1–21.
 86. Sunde, I. G. in Sunde, N. (2022). Conceptualizing an AI-based police robot for preventing online child sexual exploitation and abuse: Part 2 – Legal analysis of PrevBOT. *Nordic Journal of Studies in Policing*, 9(1), 1–15.
 87. Šugman Stubbs, K. in Plesničar, M. (2020). Psihološki vidiki sodniškega odločanja: od objektivnosti k subjektivnosti in spet nazaj. *Revija za kriminalistiko in kriminologijo*, 71(3), 194–207.
 88. Terre des Hommes. (2013). *Sweetie 1.0 Chat robots*. <https://www.terredeshommes.nl/en/projects/sweetie>
 89. Terre des Hommes. (2015). *Sweetie 2.0 Chat robots*. <https://www.terredeshommes.org/sweetie-2-0-chat-robots/>
 90. Travis, J., Western, B. in Stevens Redburn, F. (2014). *The growth of incarceration in the United States: Exploring causes and consequences*. John Jay College of Criminal Justice.
 91. Tyler, J. L. W. in Tyler, D. J. S. B. (2023). “I’m not unemployed, I’m unemployable”: Challenges Finding and sustaining work for people required to register as sex offenders. *Journal of Qualitative Criminal Justice & Criminology*, 12(2). <https://www.qualitativecriminology.com/pub/k459p48j/release/3>
 92. Visher, C. A., Winterfield, L. in Coggeshall, M. B. (2005). Ex-offender employment programs and recidivism: A meta-analysis. *Journal of Experimental Criminology*, 1(3), 295–315.
 93. Werth, R. (2019). Theorizing the performative effects of penal risk technologies: (Re)producing the subject who must be dangerous. *Social & Legal Studies*, 28(3), 327–348.
 94. Wolman, C. (2011). Putting reason before retribution: embracing utilitarian principles to reform contemporary sex-offender registry laws. *Review of Law and Social Justice*, 20(1), 125–158.
 95. Wood, D. J. (2017). *Sex offender registry acts: Deterrence or moral panic?* [Magistrsko delo]. Eastern Michigan University.
 96. World Health Organization (WHO). (2022). *Child maltreatment*. <https://www.who.int/news-room/fact-sheets/detail/child-maltreatment>
 97. Xu, Z. (2021). Human judges in the era of artificial intelligence: Challenges and opportunities. *Applied Artificial Intelligence*, 36(1). <https://doi.org/10.1080/08839514.2021.2013652>
 98. Završnik, A. (2017). Algoritmčno nadzorstvo: veliko podatkovje, algoritmi in družbeni nadzor. *Revija za kriminalistiko in kriminologijo*, 68(2), 135–149.
 99. Završnik, A. (2019a). *Homo criminalis: upodobitve zločinskega subjekta v visokotehnoški družbi tveganja*. Inštitut za kriminologijo pri Pravni fakulteti.
 100. Završnik, A. (2019b). Prikazovanje, izdelava, posest in posredovanje pornografskega gradiva. V D. Korošek in K. Filipčič (ur.), *Veliki znanstveni komentar posebnega dela Kazenskega zakonika (KZ-1)* (str. 1084). Uradni list Republike Slovenije; Pravna fakulteta.
 101. Završnik, A. (2021). Algorithmic justice: Algorithms and big data in criminal justice settings. *European Journal of Criminology*, 18(5), 623–642.
 102. Zgoba, K. M. in Mitchel, M. M. (2021). The effectiveness of sex offender registration and notification: A meta-analysis of 25 years of findings. *Journal of Experimental Criminology*, 19, 71–96.
 103. Zimring, F. (2011). *The city that became safe: New York's lessons for urban crime and its control*. Oxford University Press.

Selected Preventive Measures in the Sexual Abuse of Children: Algorithmic Assessment, Online Tools and Public Registry

Sabina Brodar Kaplja, M.A., Doctoral student, Faculty of Law, University of Ljubljana, Slovenia. E-mail: sb86035@student.uni-lj.si

Sexual offenses against children have a high level of occurrence and certain measures are necessary to prevent them. In this article, algorithmic assessment of recidivism, and tools for detecting online grooming and public registry of sex offenders are presented. Studies abroad have shown that algorithmic assessments are an efficient tool in the criminal justice system as they are more accurate and objective than those of judges. However, an holistic approach is necessary to avoid homogenization of child sex offenders and biased data that can lead to false positives. The same applies to the technology for detecting online child sexual abuse, which can improve its validity and efficacy by following certain guidelines and through appropriate legislation. Contrary to that, public registry of sex offenders shows negative effects, such as homelessness, vigilantism and recidivism. In the future, more research is needed, as recidivism in sexual crimes is hard to measure. Besides, good practices of post-penal treatment need to be studied as they indicate positive results regarding rehabilitation of sex offenders and their reintegration into the community in some countries.

Keywords: child sexual abuse, recidivism, algorithmic assessment, grooming, public registry of sex offenders

UDC: 343.9:364.633